

ničkog života – župa kao zajednica, kult mučenika, euharistijski kongresi, marijanska sve-tišta, bratovštine i druge organizacije, *Pokret za život* itd. Na koncu je s pravom izrečeno kako »ne smijemo sumnjati da i na početku trećeg tisućljeća *otoci žude za njegovim nau-kom* (Iz 42,4)«.

Prof. Anton Šuljić, književnik i urednik u Kršćanskoj sadašnjosti, donosi »Skicu za čitanje kulturnoga i umjetničkog blaga Krčke biskupije« (32-35). Riječ je o eseju na tragu Branka Fučića, ali s izrazitim autorskim pečatom, tj. putopisnoj šetnji kroz sakralnu umjetnost po-dručja negdašnjih biskupija u Krku, Rabu i Osoru. U njemu se u osnovnim crtama iznosi pred čitatelje sve ono najbolje, izvorno, baštinjeno od ranog kršćanstva do naših dana. Autor je prema vlastitim istraživanjima ustanovio da na promatranom području postoji cijeli niz materijalnoga i nematerijalnoga kulturnog blaga.

Fotograf Petar Trinajstić u tekstu »Kušnja sadašnjosti i optimizam budućnosti« (37-39) progovara zapravo teološkim rječnikom o nekim bitnim momentima kršćanstva. Svoj rad zaključuje kako fotografije »sa stranica ove knjige uvjerljivo svjedoče o ljepoti krajolika i svakodnevnom raznolikom i angažiranom vjerskom životu Krčke biskupije kroz crkvenu godinu ne samo kao izazovni spomen, tradicija, običaj ili folklor, nego kao uvjerljivo svje-dočanstvo vjere i djelotvorne zauzetosti odanih vjernika koji kušnji sadašnjosti svjedoče da su ljudi optimizma usmjereni na autentične evanđeoske vrijednosti koje životu daju smisao«.

Nakon tekstualnog dijela slijedi gotovo 280 stranica kvalitetnih fotografija u boji Petra Trinajstića, koje se nalaze u bloku pod naslovom »Fiat lux – Neka bude svjetlost. Svje-tlopsi iz baštine i života Krčke biskupije«. Svakako je pohvalno da je ova luksuzna foto-monografija, inače tiskana u riječkoj tiskari Zambelli, dobila i svoje englesko izdanje: *The Diocese of Krk: the isles shall wait for his teachings* (authors Franjo Velčić, Ivan Milovčić, Anton Tamarut, Anton Šuljić, Petar Trinajstić, photographer Petar Trinajstić, translation into English Margaret Casman-Vuko, Miroslav Vuko, Krk – Biskupija Krk, Krk, 2009.).

Tomislav Galović

Czriquenicza 1412: život i umjetnost Vinodola u doba pavlina: katalog izložbe,
ur. Nina KUDIŠ, Muzej Grada Crikvenice, Crikvenica, 2012., 252 str.

Muzej Grada Crikvenice u suradnji s Pomorskim i povijesnim muzejom Hrvatskog pri-morja u Rijeci, Sveučilištem u Rijeci, odnosno Odsjekom za povijest umjetnosti na tamoš-njem Filozofskom fakultetu te uz sudjelovanje Riječke nadbiskupije, organizirao je izlož-bu u prigodi 600. obljetnice prvog pisanog spomena imena grada Crikvenice u darovnici kneza Nikole IV. Frankapana pavlinima, sačuvanoj u latinskom prijepisu iz 18. stoljeća. Koordinatorica projekta je Irena Jurić, ravnateljica Muzeja Grada Crikvenice. Urednica prigodnog kataloga monografije je dr. sc. Nina Kudiš, redovita profesorica Filozofskog fakulteta u Rijeci, a osim njezina priloga u njemu su objavljeni prilozi još devetero autora. Katalog započinje predgovorima koje su napisali: Damir Rukavina, dipl. ing., gradona-čelnik Grada Crikvenice; mons. dr. Ivan Devčić, riječki nadbiskup i metropolit; Margita

Cvijetinović Starac, ravnateljica Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja; dr. sc. Predrag Šustar, izv. prof., dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci; Ivica Crnić, načelnik Vinodolske općine i Oleg Butković, dipl. ing., gradonačelnik Grada Novog Vinodolskog.

Svi su oni istaknuli važnost te značajne obljetnice, naglasivši da je 1412. knez Frankapan obnovio crkvu Majke Božje na ušću rječice Dubračine te sagradio samostan koji je predao pavlinima. Upravo je to zdanje postalo jezgra današnje Crikvenice, koja je po samostanskoj crkvi dobila i ime. Poput ostalih pavlinskih samostana, i crikvenički je bio poznat po različitim nastojanjima. Pavlini su razvijali mnoge gospodarske djelatnosti (poljoprivredu, šumarstvo, voćarstvo, maslinarstvo, vinogradarstvo), gradili su hospicije i gostinje, istaknuli su se na polju umjetnosti, medicine (posebice ljekarništva) i obrazovanja. Dobrim dijelom njima zahvaljujemo da su se na našim prostorima održali hrvatsko ime, pismo i jezik, jer su se služili glagoljskim pismom, staroslavenskim bogoslužjem i narodnim jezikom. Valja ovdje skrenuti pozornost na činjenicu da je glagoljska knjiga temelj hrvatske književnosti i hrvatskog književnog jezika te predstavlja bitnu odrednicu hrvatskoga kulturnog, a time i nacionalnog identiteta. Pavlini su u svojim samostanima pisali i prepisivali stare knjige, kodekse i dokumente. Svoje su znanje upotunjavali neprestanim učenjem, prenosili su ga puku i mladima, a njihovu redu pripadala su i mnoga imena hrvatske znanosti i kulture.

Katalog započinjem prilogom koji je o vinodolskim posjedima crikveničkih pavlina napisao Ivo Mileusnić. U njemu je autor opisao prostor Vinodola, strukturu društva i ustroj vlasti i razvoj vinodolskih luka, a potom je prešao na knezove krčke i Nikolu IV. Frankapana. Slijedi dio o redu Svetog Pavla Prvog Pustinjaka, utemeljenju pavlinskog samostana u Crikvenici, stjecanju posjeda crikveničkih pavlina, bratovštini reda Svetog Pavla Prvog Pustinjaka, Martinu V. Pobožnom Frankapanu, pavlinskom samostanu Blažene Djevice Marije na Ospu u Novom Vinodolskom, nevoljama s Osmanlijama i kralju Matijašu Korvinu, posjedima u zakupu, knezovima Zrinskim i crikveničkim pavlinima te gospodarstvu u doba feudalne vlasti Zrinskih i Frankapana u 17. stoljeću. Opisani su također i pavlinski posjedi u 17. i 18. stoljeću, crikvenički pavlini u Rijeci i Trsatu te stanje pavlinskog samostana pred ukinuće, koje je uslijedilo 1786. godine.

Marko Medved autor je članka o crkvenim okolnostima dolaska i djelovanja pavlina u Crikvenici. Objasnio je biskupijsku pripadnost Vinodola, redovništvo u Modruškoj ili Kravaskoj biskupiji, patronat Frankapana, djelovanje crikveničkih pavlina te stanje u Senjsko-modruškoj biskupiji u vrijeme katoličke obnove.

Željko Bistrović pisao je o glagoljaškom naslijeđu Vinodola, istaknuvši da je na obrađenom području zabilježeno dvadeset i devet glagoljskih natpisa: sedam u Belgradu, četiri u Bribiru, tri u Driveniku, pet u Grižanama, osam u Novome i dva u Podskočima.

Tekst Marijana Bradanovića odnosi se na graditeljstvo Vinodola u doba pavlina, a posebno su obrađeni pavlinski samostani te odnos prema graditeljskom naslijeđu. Ivan Braut piše o skulpturi na prostoru Vinodola u 15. i 16. stoljeću, a Damir Tulić o skulpturi i altartistici u 17. i 18. stoljeću.

Nina Kudiš podrobnije je opisala vinodolsko slikarstvo, istaknuvši činjenicu da se od 15. do konca 18. stoljeća naručivanje slika svodilo na povremenu nabavu potrebne crkvene

opreme. Naručitelji su se radije obraćali venecijanskim majstorima, a tek su se u 18. stoljeću okrenuli kontinentalnim radionicama ili lokalnim slikarima. Liturgijske predmete od plemenitih metala na području Vinodola opisala je Mateja Jerman, a o tekstilu kroz povijest pisala je Iva Jazbec. Posljednji u nizu rad je Tee Rosić, a odnosi se na nastanak navedene izložbe od prve ideje do konačne realizacije.

Drugi dio monografije posvećen je katalogu u kojem se može vidjeti 110 izložaka: od mramornih reljefa, luneta, reljefnih pala, arhitektonskih ukrasa, relikvijara, pokaznica, ciborija, kaleža, vrčeva, zdjela itd., pa sve do isprava, obrednika, novčića, mačeva, buzdovana, topovskih kugla, sablja, pušaka, srpova, sjekira, pila i bačava. Na koncu je donesen i opsežan popis literature, arhivskoga gradiva i internetskih stranica.

Izložba i pripadajući katalog izvrsno obogaćuju postojeće znanstvene spoznaje o tome zanimljivom dijelu naše domovine, donoseći radove cijenjenih i priznatih stručnjaka, ali, što je posebice bitno istaknuti, i mladih znanstvenika koji će u budućnosti nastaviti svoja istraživanja i predočiti nove spoznaje o kulturnom i povijesnom identitetu Vinodola i Crikvenice. Svi su oni, svjesni tog iznimno značajnog kulturno-povijesnog naslijeđa, spomenutim projektom omogućili njegovo očuvanje, promociju i revitalizaciju.

Spomenutom darovnicom koju su »bijeli fratri« primili započeo je razvoj naselja koje se tijekom prohujalih stoljeća razvilo u današnju modernu Crikvenicu. Frankapani i pavlini svojim su djelovanjem nedvojbeno obilježili jedno razdoblje i u naslijeđe nam ostavili bogate kulturno-povijesne spomenike. Ova i vizualno i sadržajno prekrasna knjiga, obogaćena i mnogobrojnim uspješnim slikovnim priložima i lijepim fotografijama, u potpunosti dostojna vrijedne obljetnice kojoj je posvećena, dijelom ih je predstavila objedinivši vinodolsko i crikveničko kulturno blago kao povijesnu cjelinu, ali ih je u obliku pisane riječi i sačuvala kao trajan spomen za buduće naraštaje.

Slaven Bertoša

Nastanak suvremene države Hrvatske i dvadeseta obljetnica njezina utemeljenja, glavni urednik Davorin RUDOLF, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, 2012., 223 str.

U povodu desete godišnjice smrti akademika Franje Tuđmana, prvoga hrvatskog predsjednika, održan je u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu 27. studenoga 2009. međunarodni znanstveni skup *Kako je nastala država Hrvatska 1991. godine*, te 1. srpnja 2011. svečana sjednica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti prigodom dvadesete obljetnice utemeljenja suvremene države Hrvatske. U ovdje prikazanom zborniku objavljena su izlaganja sudionika međunarodnoga znanstvenog skupa i Akademijine svečane sjednice.

Prvi dio zbornika donosi priloge s međunarodnoga znanstvenog skupa te počinje pozdravnim govorima (11–19) Milana Moguš, predsjednika HAZU-a, Luke Bebića, predsjednika Hrvatskog sabora, i Jadranke Kosor, predsjednice Vlade Republike Hrvatske.